

Το ιστορικό ναυάγιο του τροχήλατου ατμόπλοιου Pentcho, το οποίο χρησιμοποιήθηκε για τη μεταφορά Εβραίων προσφύγων το 1940, εντοπίστηκε και ταυτοποιήθηκε στον βυθό του Αιγαίου, στα νερά της νησίδας Χαμηλή.

Ήταν δεκαετία του 1930 όταν η άνοδος του φασισμού και του ναζισμού στην Ευρώπη ώθησε εκατοντάδες χιλιάδες Εβραίους να εγκαταλείψουν τις εστίες τους σε χώρες όπου θέρριε ο αντισημιτισμός για κάποια χώρα στην οποία δεν θα κινδύνευαν.

Πολλοί από αυτούς επιχείρησαν να κάνουν το παράτολμο ταξίδι έως την κατεχόμενη από τους Βρετανούς Παλαιστίνη, όπου σταδιακά συγκεντρώθηκαν χιλιάδες Εβραίοι.

Η διά θαλάσσης μεταφορά Εβραίων στην Παλαιστίνη, χωρίς την αναγκαία άδεια των Βρετανών, άρχισε το 1934 και έμεινε γνωστή ως Aliyah Bet ή Ha'aralah. Από τα τέλη του 1938, η βρετανική κυβέρνηση, εξαιτίας των αντιδράσεων του αραβικού στοιχείου, ανακοίνωσε ότι θα μειώσει το επιτρεπτό όριο για την εγκατάσταση Εβραίων εποίκων στην Παλαιστίνη.

Τότε συστάθηκαν μυστικές –παράνομες– οργανώσεις, με στόχο να συνεχίσουν τη μεταφορά των Εβραίων προσφύγων στην Παλαιστίνη, κυρίως διά θαλάσσης. Για τον σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκαν, κατά το διάστημα 1933-1944, περίπου 86 ταξίδια, για αρκετά από τα οποία χρησιμοποιήθηκαν πλοία ελληνικής πλοιοκτησίας που κατάφεραν να μεταφέρουν στον προορισμό τους περί τις τριάντα τέσσερεις χιλιάδες πρόσφυγες.

?? ?????????? ?????????? Pentcho ??? ???????

Ο κίνδυνος για τους πλοιοκτήτες ήταν μεγάλος, διότι τα πλοία τους, όταν εντοπίζονταν από τις βρετανικές αρχές, κατάσχονταν και το πλήρωμα φυλακιζόταν. Έτσι, η διαθεσιμότητα σκαφών για τη συνέχιση αυτής της παράνομης μετανάστευσης ήταν περιορισμένη, ενώ συνήθως χρησιμοποιούνταν υπερήλικα σκάφη. Ανάμεσα σε αυτά τα συχνά αναξιόπλοια σκάφη ήταν και το τροχήλατο ποταμόπλοιο Pentcho.

Το 33 ετών σκαρί του Pentcho ταξίδεψε για πρώτη και τελευταία φορά στα ταραγμένα νερά του Αιγαίου το 1940. Στο τροχήλατο ατμόπλοιο Pentcho επέβαιναν 514 επιβάτες –ανάμεσά τους, 142 γυναίκες και 9 παιδιά– που

προέρχονταν από τη Βοημία, τη Μοραβία, τη Σλοβακία, την Πολωνία και την Αυστρία. Κυβερνήτης του πλοίου ήταν ο Ρώσος Igor Markeyevitch.

Οι περισσότεροι ήταν μέλη της οργάνωσης Betar, η οποία, κατά τη δεκαετία του 1930, είχε βοηθήσει πολλές χιλιάδες Εβραίους να μετοικήσουν στην Παλαιστίνη. Σκοπός της Betar ήταν να καλλιεργήσει στους νεαρούς Εβραίους το όραμα για την ίδρυση ενός εβραϊκού κράτους στην Παλαιστίνη και να τους παράσχει στρατιωτική εκπαίδευση. Ανάμεσα τους ήταν και ο Imi Lichtenfeld ο οποίος κατόπιν ανέπτυξε την πολεμική τέχνη Krav Maga.

?? ????????????? ???????

Το Pentcho αναχώρησε από το Σουλινά της Ρουμανίας στις 21 Σεπτεμβρίου 1940 και ανοίχθηκε στη Μαύρη Θάλασσα. Εκεί βρέθηκε αντιμέτωπο και με μια καταιγίδα αλλά κατόρθωσε να φθάσει στην Κωνσταντινούπολη. Μετά την έξοδο από τα Δαρδανέλια στο Αιγαίο, το σκάφος κινήθηκε προς νότο, μέχρι που το εντόπισε ένα ελληνικό πολεμικό.

Καθώς το Pentcho έπλεε χωρίς σημαία, το ελληνικό σκάφος έριξε προειδοποιητικές βολές αναγκάζοντάς το να σταματήσει και κατόπιν το διέταξε να το ακολουθήσει στη Μυτιλήνη. Αφού έγιναν προμήθειες τροφίμων, το τροχήλατο συνέχισε την πορεία του και στις 30 Σεπτεμβρίου 1940 κατέπλευσε στον Πειραιά.

Η ελληνική εβραϊκή κοινότητα έσπευσε αρωγός στους πρόσφυγες κάνοντας εφικτό τον ανεφοδιασμό του σκάφους με νερό και κάρβουνο. Στις 2 Οκτωβρίου, ημέρα της εβραϊκής Πρωτοχρονιάς, η κοινότητα προσέφερε τρόφιμα στους πρόσφυγες, οι οποίοι αναχώρησαν την επομένη. Το Pentcho θα έπλεε νοτιοανατολικά με προορισμό τη Μερσίνα της Τουρκίας και από εκεί θα έφτανε ακτοπλοϊκώς μέχρι την Παλαιστίνη.

Το σκάφος κατέπλευσε στην Αστυπάλαια, όπου προσφέρθηκε τροφή στους πρόσφυγες και ακολούθως αναχώρησε προς νότο προκειμένου να διαπλεύσει το στενό Κάσου-Κρήτης.

Ωστόσο, το Pentcho αντιμετώπισε μηχανικά προβλήματα, και τελικά ο λέβητας τέθηκε εκτός λειτουργίας, οπότε το σκάφος έμεινε ακυβέρνητο. Το πλήρωμα προσπάθησε μάταια να θέσει σε λειτουργία την ατμομηχανή, και έτσι το παρασυρόμενο σκάφος προσάραξε στις 19:40 της 9ης Οκτωβρίου 1940 στα βράχια της νησίδας Χαμηλή.

Με την προσάραξη και την επακόλουθη τριβή του σκάφους στην απόκρημνη ακτογραμμή, προκλήθηκε ρήγμα στα ύφαλα και εισροή υδάτων. Οι επιβάτες και το πλήρωμα κατασκεύασαν αυτοσχέδιες γέφυρες και ένωσαν το σκάφος με την ακτή, γεγονός που επέτρεψε την ασφαλή αποβίβασή τους. Αφού κατόρθωσαν να μεταφέρουν στην ξηρά οτιδήποτε μπορούσε να τους φανεί χρήσιμο για τη διαμονή τους στο νησί, έφτιαξαν πρόχειρα παραπήγματα.

? ????????? ??? ?? ?????? ??? ???????????

Στο μεταξύ, τέσσερις εθελοντές και ένα μέλος του πληρώματος επιβιβάστηκαν στη μοναδική σωσίβια λέμβο του Pentcho και αναχώρησαν προς αναζήτηση βοήθειας.

Τέσσερις μέρες αργότερα, η λέμβος εντοπίστηκε από ένα αεροσκάφος του βρετανικού αεροπλανοφόρου ILLUSTRIOUS και ειδοποιήθηκε το αντιτορπιλικό NUBIAN να σπεύσει σε βοήθεια τους. Οι Βρετανοί ενημέρωσαν τον Ερυθρό Σταυρό για την ύπαρξη των ναυαγών στη βραχονησίδα, προκειμένου να μεταβιβαστεί η πληροφορία στους Ιταλούς.

Οι πρόσφυγες που είχαν αποβιβαστεί στη Χαμηλή, κατάφεραν να επιβιώσουν χάρη στα τρόφιμα, τα ρούχα, τα σκεύη, τα καύσιμα και όλα τα απαραίτητα που είχαν μπορέσει να μεταφέρουν από το ατμόπλοιο για την παραμονή τους στην αφιλόξενη βραχονησίδα.

Εκεί οργάνωσαν την ζωή τους έχοντας εξασφαλίσει από τις προμήθειες του πλοίου ένα πιάτο σούπα καθημερινά. Οι κακές καιρικές συνθήκες δεν επέτρεψαν τον εντοπισμό των ναυαγών μέχρι τις 14 Οκτωβρίου 1940, οπότε ο πιλότος ενός ιταλικού αεροσκάφους διέκρινε το ναυάγιο του Pentcho.

Η αυτοοργάνωση των ναυαγών, που επέτρεψε τη συντήρησή τους στην αφιλόξενη βραχονησίδα, αποτέλεσε χαρακτηριστική ένδειξη της θέλησης των απανταχού Εβραίων για τη μετάβαση τους στην πατρογονική τους γη.

Ύστερα από 10 ημέρες παραμονής τους στη Χαμηλή, στις 18 Οκτωβρίου 1940, το βοηθητικό πλοίο CAMOGGI του ιταλικού Πολεμικού Ναυτικού προσέγγισε τη νησίδα. Αρχικά επιβιβάστηκαν σε αυτό οι γυναίκες, τα παιδιά και οι άρρωστοι. Την επομένη ημέρα, απομακρύνθηκαν οι άντρες εκτός από είκοσι άτομα που έμειναν στη νησίδα μαζί με τις αποσκευές των ναυαγών.

Ακολούθως, κατέφθασαν στη Χαμηλή μέλη της ελληνικής εβραϊκής κοινότητας που είχαν στο μεταξύ πληροφορηθεί όσα είχαν διαδραματιστεί. Έδωσαν εφόδια στους εναπομείναντες ναυαγούς και την υπόσχεση ότι θα επιστρέψουν, έχοντας προηγουμένως βρει τρόπο για να τους βοηθήσουν να συνεχίσουν το ταξίδι προς την Παλαιστίνη. Τα πράγματα όμως πήραν διαφορετική τροπή. Στις 26 Οκτωβρίου 1940 κατέπλευσε ένα ιταλικό σκάφος που παρέλαβε τους ναυαγούς και τις αποσκευές τους.

Μεταφέρθηκαν όλοι από τους Ιταλούς στη Ρόδο, όπου κρατήθηκαν σε ένα πρόχειρο στρατόπεδο. Στις αρχές του 1942, οι περισσότεροι ναυαγοί του PENTCHO μεταφέρθηκαν στο στρατόπεδο κράτησης Ferramonti στην Ιταλία, όπου παρέμειναν μέχρι την απελευθέρωσή τους από τους Συμμάχους τον Σεπτέμβριο του 1943. Τον επόμενο Ιούνιο, μεταφέρθηκαν στην Αλεξάνδρεια και από εκεί με τρένο κατέληξαν στην Παλαιστίνη. Τελικά, χρειάστηκαν 40 μήνες και όχι 40 ημέρες για να φθάσουν στον πολυπόθητο προορισμό τους...

??? ??????? ?????????? ????? ????? ??? ????????

Τα υπολείμματα του ιστορικού ναυαγίου εντοπίστηκαν και ταυτοποιήθηκαν από

Έλληνες δύτες. Ανάμεσα στα ξεχασμένα συντρίμια ξεχωρίζουν οι τροχοί καθώς και η πλώρη του πλοίου που ακουμπά στο βυθό με την δεξιά πλευρά. Ο ατμολέβητας που ήταν η «καρδιά» του πλοίου ξεπροβάλλει από τον βυθό σε όρθια θέση και σε άριστη κατάσταση.

Οι δύο άγκυρες του Pentcho έμειναν για πάντα στον βραχώδη βυθό του Αιγαίου. Παράλληλα με την υποβρύχια εξερεύνηση έγινε αρχαιακή και ιστορική έρευνα από τους Άρη Μπιλάλη και Κώστα Θωκταρίδη με στόχο την τεκμηρίωση της εξαιρετικά σημαντικής ιστορίας του πλοίου.

? ?????????? ??? ?????? ??? ?? ?????????

Το Pentcho, που είχε ναυπηγηθεί το 1907 ως STEFANO, είχε 50 μέτρα μήκος και 12 μέτρα πλάτος. Ήταν νηολογημένο στη Νάπολη και εκτελούσε ποτάμιους πλόες στον Δούναβη. Αρχικά ανήκε στην εταιρία R. Anatra & Ungarische Petroleum A.G. με έδρα τη Βουδαπέστη.

Αγοράστηκε έναντι δέκα χιλιάδων δολαρίων από μια εβραϊκή οργάνωση της Ρουμανίας στις αρχές του 1940. Αργότερα έγιναν μετασκευές διαρρύθμισης, ώστε το τροχήλατο ατμόπλοιο να μπορεί να μεταφέρει επιβάτες και, αφότου μετονομάστηκε σε PENTCHO, στάλθηκε στη Μπρατισλάβα της Σλοβακίας.

Αξίζει να σημειωθεί πως για το ναυάγιο του Pentcho, που αποτελεί σημαντική καμπή στην προσπάθεια μεταφοράς Εβραίων προσφύγων στην Παλαιστίνη διά θαλάσσης, έχει ανεγερθεί μνημείο στην πόλη Netanya του Ισραήλ.

ΠΗΓΗ: ιστοσελίδα newsit.gr, 12.2.2023